

Výstupy ze sekce **Mediace v obchodních a jiných občanskoprávních věcech**

Zpracovali vedoucí sekce: *Ing. Jaroslav Jilemický*
JUDr. Tomáš Horáček, Ph.D.

Účastníci odborné sekce „**Mediace v obchodních a jiných občanskoprávních věcech**“ se velmi podrobně zabývali ve svých vystoupeních i v následných diskusích zejména otázkami právních aspektů mediace, a v tomto ohledu hodnotili a vyjadřovali se především k návrhu legislativního rámce mediace reprezentovaného návrhem zákona o mediaci, který byl ve dnech konání konference projednáván jako Sněmovní tisk č. 426 v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Účastníci odborné sekce opakovaně ve svých vystoupeních zdůraznili potřebu přijetí zákonné úpravy mediace. Upozornili však zároveň na nutnost pečlivě vážit rozsah a míru podrobnosti připravované právní úpravy. V tomto směru se účastníci opakovaně vyjadřovali k tomu, že pouze vhodná a zároveň přiměřená právní úprava mediace může přispět k rozšíření praktického významu mediace, když i za stávajícího stavu sice mediace není výslovně zakázána a může být poskytována na platformě živnostenského podnikání, ale zároveň není nikde výslovně vyjádřena její explicitní podpora. Mediace přitom může pozitivně přispět nejen k odbřemenění českých soudů, ale zejména též k rychlejšímu, efektivnějšímu a levnějšímu řešení soukromoprávních sporů.

V odborné sekci byla opakovaně zdůrazňována nutnost přijetí vyváženého zákonného textu jako normy, která by především nevytvářela přehnané formální překážky pro uplatňování mediace v praxi. Na jedné straně zákonná úprava musí jasně a srozumitelně formulovat základní zásady a principy mediace, na kterých je mediace postavena (tj. především princip mlčenlivosti, zásada odborné kvalifikace, nestrannosti a nezávislosti mediátora, účinky mediace na běh procesních a hmotněprávních lhůt), ale na druhé straně je nezbytné, aby zákon nestanovil přehnané formalistické požadavky a podmínky, které by zabraňovaly nejen přístupu ke svobodnému výkonu činnosti mediátora, ale které by znemožňovaly efektivní použitelnost mediace v praxi. V tomto směru zazněly varovné příspěvky reflektující poslední vývoj zákonné úpravy ve Slovenské republice, kdy v důsledku necitlivé novelizace zákona o mediaci (zákon č. 420/2004 ZZ, o mediácii a o doplnění niektorých zákonov) stanovením nadbytečného formálního požadavku došlo k podstatnému poklesu využívání mediace.

Účastníci odborné sekce se podrobně zabývali otázkou, co je esenciálně nutné, aby zákon o mediaci upravoval, tedy co by mělo být onou minimální úpravou tak, aby legislativní rámec mediace byl efektivní a aby přispíval k důvěře široké veřejnosti při uplatňování mediace v praxi. Hranice mezi přebujelou a nadbytečnou právní úpravou a právní úpravou nedostatečnou je přitom velmi úzká a zvažení jednotlivých ustanovení se stává velmi citlivým a komplikovaným problémem.

Závěry, které odborná sekce v tomto směru učinila, lze shrnout do následujících bodů:

- 1) Účastníci odborné sekce opakovaně zdůraznili význam zásady mlčenlivosti pro praktickou aplikaci mediace. Konstatovali, že zákon problematiku mlčenlivosti reflektuje, ovšem váže povinností mlčenlivosti pouze mediátora (nikoliv též strany sporu). Zároveň však bylo upozorněno na skutečnost, že rozšíření povinnosti mlčenlivosti ve vztahu k informacím sděleným v rámci mediace nejen na mediátora, ale též na strany sporu, by se mohlo ukázat jako nevhodné z hlediska následného civilního nebo rozhodčího řízení, které bude při neúspěšnosti mediace ve sporu vedeno. Byla tak vyzdvížena potřeba postupného propracování problematiky dokazování v civilním a v rozhodčím řízení, a to i ve vazbě na mediační jednání, která těmto řízením mohou předcházet.

- 2) Účastníci sekce opakovaně kladně zhodnotili, že připravovaná nová právní úprava mediace reflektuje účinky mediace na běh procesních a hmotněprávních lhůt. Bylo zdůrazněno, že bez takové úpravy by bylo velmi problematické dosáhnout úspěšné a efektivní aplikace mediace v praxi.
- 3) Účastníci sekce se pozitivně vyjádřili k vazbě mediace na civilní proces, kdy zákon o mediaci předpokládá novelizaci občanského soudního řádu tak, aby soud mohl v případech, kdy je to odůvodněné a kdy to může být efektivní, odkázat strany sporu na mediaci. Na straně druhé však účastníci sekce upozornili na nevhodnost poslední věty novelizovaného §100 odst. 3 občanského soudního řádu, když dle navrhované úpravy osobou, která může být určena soudem k provedení mediace (pokud si strany nezvolí mediátora samy), může být pouze mediátor, který má vysokoškolské vzdělání právního směru, jež je podmínkou pro výkon advokacie. Účastníci konference toto omezení chápali jako nevhodné, když není odůvodněno jakoukoli praktickou potřebou, která by zavedení takového omezujícího opatření ve vztahu k mediátorům zapsaným v příslušném seznamu odůvodňovala.
- 4) Otázky spojené s novelizací civilního procesu vedly účastníky sekce k rozsáhlé diskusi o profesním postavení a o odbornosti mediátorů. Kladně bylo reflektováno, že zákon vytváří předpoklady pro to, aby činnost mediátorů byla vysoce profesionální a vysoce odborná, když požaduje vykonání specializační zkoušky u Ministerstva spravedlnosti České republiky, resp. u České advokátní komory, a to jako podmínky pro zápis do seznamu mediátorů. Zároveň však bylo upozorňováno na skutečnost, že zákon neřeší podrobněji problematiku vzdělávání mediátorů, a to jak vzdělávání základního, tak i následného celoživotního s tím, že příslušná prováděcí vyhláška k zákonu o mediaci zatím není přístupná k všeobecné, odborné diskusi. Účastníci sekce opakovaně vyjádřili podporu vytvoření nové profesní komory mediátorů, která by sjednotila problematiku vzdělávání, testování a dozoru nad výkonem činnosti mediátorů.
- 5) Reflexe těchto úvah vedla účastníky sekce k zamyšlení nad otázkami dvojkolejnosti, resp. trojkolejnosti výkonu činnosti mediace tak, jak ji přináší navrhovaná právní úprava. V tomto směru bylo zdůrazněno, že záměrem navrhovatele nového zákona o mediaci bylo zachovat možnost výkonu mediace jak na základě živnostenského oprávnění (ovšem nikoliv pod označením mediace, resp. mediátor, ale jako zprostředkování v oblasti řešení sporů), tak i možnost výkonu mediace dle navrhovaného zákona o mediaci pouze specializovanými mediátory, tj. mediátory zapsanými do příslušného seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR, a to se všemi právními účinky, která zákon předpokládá a zavádí. Bylo upozorněno, že uvedený záměr může být ovlivněn formulací § 14 navrhované nové právní úpravy zákona o mediaci, který v tomto směru nevyznívá zcela jednoznačně. Zároveň bylo zdůrazněno, že „dvojkolejnost“ mediace je ještě dále rozšířena o další prvek, když dle navrhované novelizace občanského soudního řádu může mediaci nařízenou soudem vykonávat jen mediátor, který je zapsán v seznamu mediátorů a který má právní vzdělání, jež je podmínkou pro výkon činnosti advokacie (návrh novelizace §100 odst.3 občanského soudního řádu). V diskusi zazněla stanoviska podporující tuto „trojkolejnost“ přístupu k výkonu mediace (a to zejména z řad účastníků činných v advokacii), ovšem většinový názor směřoval ke kritice uvedeného znění poslední věty novelizovaného §100 odst.3 o.s.ř., když účastníci sekce hodnotili takto navrhovanou právní úpravu jako nevyváženou, nevhodnou z hlediska zavedení nerovných podmínek pro zapsané mediátory, a ve svém důsledku i úpravu nevhodně svazující soudce, kteří budou bez rozumného důvodu omezeni při svobodném a volném výběru mediátora. Opakovaně bylo zdůrazněno, že ideálním stavem by byla jednotná úprava mediace.

- 6) Účastníci sekce zdůraznili, že budoucí vývoj se musí podrobně vyjádřit k otázce právní povahy mediační dohody jako kladného výsledku mediace, když diskutovanou otázkou byla zejména problematika účinků mediační dohody a její případné vykonatelnosti.
- 7) Účastníci sekce ve svých vyjádřeních vyzdvihli význam zajištění kvalitního vzdělávání mediátorů, které bude nastaveno na jasných principech a které bude reflektovat interdisciplinární charakter mediace. Každý uchazeč o výkon činnosti mediátora by měl získat během svého vzdělávacího procesu veškeré nezbytné dovednosti a vědomosti z oblastí práva, psychologie, sociologie, komunikačních technik atd. V tomto směru byla mediace účastníky chápána jako multidisciplinární metoda, která v sobě zahrnuje řadu aspektů z více oborů lidské činnosti. Účastníci sekce se kladně vyjádřili k možnosti zavedení samostatných předmětů či studijních programů mediace na akademické půdě.
- 8) Účastníci sekce zdůraznili, že celá řada zvláštních právních předpisů již s mediací a jejím praktickým využitím počítá (byly zmíněny např. autorský zákon či zákon o elektronických komunikacích). Zvláštní pozornost byla věnována i možnosti využití mediace ve sporech v oblasti zdravotnictví, tj. zejména mezi poskytovateli zdravotních služeb a pacienty, resp. pacienty a zdravotními pojišťovnami, a to též ve vazbě na nové směrnice Evropské unie. Upozorněno bylo zároveň na potřebu vyjasnění povahy a režimu mediace při řešení mezinárodních sporů.

Na základě všech výše uvedených skutečností lze práci odborné sekce vyhodnotit jako velmi přínosnou. Lze konstatovat, že odborná sekce podpořila přijetí samostatné právní úpravy mediace v době co možná nejkratší s tím, že doporučila zvážení některých dílčích modifikací a korekcí navrhovaného zákonného textu tak, aby připravovaná právní úprava byla přiměřená, vyvážená a efektivní.

Účastníci sekce ocenili organizátory za uspořádání konference a za zcela bezproblémový průběh rokování, když prezentace a výměna názorů v odborné sekci byla hodnocena jako velmi přínosná a potřebná. Vysloveno bylo přání zopakovat konferenci v příštím roce s tím, že bylo doporučeno, aby větší časový prostor byl poskytnut pro diskusi k jednotlivým tématům.